

HAZAI LAPOKBÓL.

Kármán Mór vezető eszméit, egész gondolkodását s jellemét fejtegeti *Alexander Bernát* (Budapesti Szemle, 1914 jan.); kinek e tanulmánya első, összefoglaló méltatása Kármán Mór hosszú, széleskörű és mély hatású működésének. Nem az a kimerítő, történeti rajz, amelyre ma is már szükség volna; hanem a megértő kortársnak a legfőbb dolgokra rámutató, megvilágító, a későbbi kutatónak bizonyos irányt is adó elmélkedése, amely megállapításaival, itt-ott kifejezett kétségeivel, a közvetlen ismeretség melegével és nem legkisebb mértékben egyes polémikus jellegű részleteivel sokat tesz Kármán és kora megértésére. Mai feladataink és a folytonos haladás érdekében az 1868 óta eltelt időnek alapos ismerete, az irányító gondolatok további alkalmazása és fejlesztése mellőzhetetlen, ezért e korszaknak s benne Kármán szerepének rendszeres feldolgozása igen kívánatos. Ezt nem csupán a közoktatás szervezése, hanem a magyar nevelői gondolkodás fejlődése is szükségessé teszi.

A hitvallásos iskola és a nemzetnevelés c. történeti vonatkozású cikkében *Zsögön Zoltán* (Népinevelő, 1913. 47. sz.) főként a tanítóképzés feladatairól szól: «a jelen és jövő hitvallásos iskolájának őszinte vallási meggyőződésű, világos tudású és nemes önértetű tanítókra van szüksége a nemzetnevelés érdekében». Aztán erőteljes katolikus szellemű tanügyi sajtót sürget, írni szerető tanítónemzedék nevelését, a hitvallásos iskolák fejlesztését, a kath. tanítóegyesületek országos szövetségének megalakítását.

Az állampolgári nevelés. A Magyar Társadalomtud. Szemlében (1913 dec.) *Krisztics Sándor* «a nemzet országló életének magasabb színvonalra emelését» első sorban az állami intézmények nevelő hatásától várja. Mivel azonban hazánkban ez nagyon bizonytalan, annak mestérséges pótlásaként az állampolgári ismereteknek az iskola útján való terjesztését s e végre olyan kézikönyvek kiadását sürgeti, amelyek összefoglalnák a nemzetgazdasági, elméleti társadalom- és államtani ismereteket, a magyar közjogot, nemzetközi jogot, Ausztriával való viszonyunkat, közigazgatásunk fontosabb ágazatait, a pénzügyet, főként az adóügyet s végül statisztikai táblázatokban az ország helyzetének képét. Ilyen könyvet mindenik fokú és jellegű iskola és a felnőttek számára is kíván. A cikkből világos, hogy a szerző e követelményekre nem pedagógiai alapon jutott, ami nem hiba, de irodalmunk ily irányú fejtegetéseivel sem ismerős és a kérdést nem nézi egész terjedelmében. *Málnai Mihály* «A pedagógiai jelszavak és a tanítóság» c. cikkében (Néptanítók Lapja 1913. 52. sz.) az egész állampolgári nevelési kérdést egyszerűen módszertani kérdésnek óhajtja

tekinteni s így szövegeznék: minő módon tanítsuk az alkotmánytant és közös erkölcsi alapelveinket; fél attól, hogy a jelszó külföldi értelmezése a felekezetek gyanúját vonná hangoztatóira. *Miklóssy István* a Kath. Tanáregyesületben azt fejtegette, hogy a rendszeres és önállóított állampolgári nevelésre a magyar államiságnak égetően szüksége van s éppen a külföldre hivatkozik, hogy miként a svájci állampolgárok eszme- és érzésvilága a svájci állampolgárság eszméjében egybeforrad, akként kellene nálunk is az egész politikai nemzetnek a magyar államiság eszméjében egybeforrnia (Alkotmány 1914 feb. 3.). A célt látjuk tehát s elég sok oldalról is egyformán. Az állampolgári nevelés *önállósítása* azonban nem kívánatos; nem új tantárgy kell; hanem határozott és az egész tanítóságban egységes nemzetnevelési céltudatosság, amely mindenik tantárgy óráin, a nevelés mindenik részletében érvényesüljön. Ennek a módját kellene már részletesen kidolgoznunk.

KÜLFÖLDI LAPOKBÓL.

Katonai vélemény a népiskoláról. *Bernhardi* német tábornok nemrég írt könyvében (*Deutschland und der nächste Krieg*, Stuttgart, Cotta) külön fejezetet szentel a német népiskolának, amelynek egész szervezetét és rendszerét élesen bírálja. Ennek rövid ismertetését alkalmoszerűnek találjuk, részben azért, mert önkéntelenül is összehasonlításra késztet, másrészt pedig amaz elvi álláspontunknál fogva, melynek értelmében Társaságunk és folyóiratunk az embernevelésnek egyetemes ügyét szolgálja és az ú. n. katonai neveléssel már a múltban is nem egyszer foglalkozott. A katonai és polgári emberképzésnek ez a párhuzamos szembeállítás pedig, kellő elfogulatlanság esetén, mindkét félnek javára van. A tábornok-kritikus abból indul ki, hogy a népiskola csak akkor lesz igazi előkészítője a katonai nevelésnek, ha az ifjúságot nem csupán testileg igyekszik erősíteni, hanem egyúttal szellemi műveltségét is emeli. Ennek a feladatnak ma nem tesz eleget a német népiskola, amelynek alapvető törvénye 1872-ből való, tehát több mint 40 éves. Ez idő alatt a hadsereg és vele a katonai nevelés nagyot haladt. Manapság a népiskola gépies tömegképzésével szemben amott a kiképzés gondosabb, kisebb csoportokban történik; katonáéknál az egyénesítésre, önálló férfias gondolkodásra és cselekvésre, az erkölcsi egyéniség kialakulására és a hazafias gondolkodás mélyítésére fordítják a főgondot. Mindez a népiskolában is megvan, de csak papiroson, míg a valóságban az írás, olvasás és számolás mellett valamely alaki vallásoktatás uralkodik az egész tanításon. A heti 30 órából a reáliákra a középső fokon csak